

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS KOMMISSION

Bryssel den 13.9.2005
KOM(2005)425 slutlig

**MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL RÅDET,
EUROPAPARLAMENTET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH
SOCIALA KOMMITTÉN SAMT REGIONKOMMITTÉN**

E-tillgänglighet

[SEK(2005) 1095]

**MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL RÅDET,
EUROPAPARLAMENTET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH
SOCIALA KOMMITTÉN SAMT REGIONKOMMITTÉN**

E-tillgänglighet

Tillgänglig informations- och kommunikationsteknik (IKT) kan avsevärt förbättra livskvaliteten för funktionshindrade personer. Att vissa grupper i samhället inte har samma möjligheter som andra att få tillgång till IKT kan leda till utslagning. I det här meddelandet föreslår kommissionen därför en rad åtgärder för att främja e-tillgängligheten. Den uppmanar medlemsstaterna och berörda parter att stödja frivilliga åtgärder för att öka tillgången på tillgängliga IKT-produkter och -tjänster i EU.

Det här meddelandet om e-tillgänglighet bidrar till genomförandet av det nyligen lanserade initiativet ”**i2010 – Det europeiska informationssamhället för tillväxt och sysselsättning**”¹, som utgör en ny strategisk ram med allmänna riktlinjer för att främja en öppen och konkurrenskraftig digital ekonomi och betona IKT:s roll som en motor för integration och livskvalitet. Kommissionens ambitiösa målsättning är att skapa ett ”informationssamhälle för alla”, dvs. ett integrerat digitalt samhälle som erbjuder möjligheter för alla och som minimerar risken för utslagning.

1. INLEDNING

De funktionshindrade utgör omkring 15 % av Europas befolkning och för många av dem är användningen av IKT-produkter och -tjänster förknippad med problem. Ibland kan också äldre människor ha liknande svårigheter. På grund av befolkningsförändringarna är tillgängliga IKT-produkter och -tjänster nu något som prioriteras i Europa: år 1990 var 18 % av Europas befolkning över 60 år, men denna siffra väntas öka till 30 % fram till 2030².

Enligt en undersökning som nyligen gjorts i USA³ kan 60 % av befolkningen i arbetsför ålder ha nytta av att använda tillgänglig teknik, eftersom de på grund av en lindrig funktionsnedsättning eller av andra skäl har svårt att använda dagens teknik.

En europeisk undersökning från 2002⁴ visade att över 48 % av alla som är äldre än 50 år anser att tillverkarna inte tar tillräcklig hänsyn till dem när de utformar sina produkter. Trots det betraktade sig mellan 10 och 12 miljoner av dem som potentiella köpare av nya mobiltelefoner, datorer och Internettjänster.

Resultaten talar sitt tydliga språk: **Det är absolut nödvändigt att se till att så många som möjligt kan dra nytta av IKT:s fördelar – av såväl sociala, etiska som politiska skäl.** På så sätt skapas också marknader av växande ekonomisk betydelse.

¹ KOM(2005) 229 slutlig av den 1 juni 2005.

² FN:s ”World Population Prospects ”(2002 års reviderade upplaga) och Eurostats befolkningsprognoser.

³ ”The Wide Range of Abilities and Its Impact on Computer Technology” – Forrester Research Inc., 2003.

⁴ Seniorwatch IST-1999-29086 www.seniorwatch.de

E-tillgänglighet handlar om att övervinna de tekniska hinder och svårigheter som funktionshindrade och andra personer stöter på när de på lika villkor försöker delta i informationssamhället. E-tillgänglighet är en del av det mer omfattande begreppet e-integration, som även innefattar ekonomiska, geografiska och utbildningsrelaterade hinder.

Det här meddelandet bygger på det arbete om e-tillgänglighet som genomförts inom ramen för de två handlingsplanerna eEurope och på slutsatser och resultat av olika FoU-projekt. Det tar också hänsyn till de viktigaste resultaten av **Internetsamrådet**⁵ i början av 2005, som visade att en stor majoritet av de svarande (mer än 88 %) anser att EU:s institutioner bör vidta åtgärder för att komma till rätta med en situation som merparten av dem (mer än 74 %) uppfattar som en brist på samordning mellan tillgängliga IKT-produkter och -tjänster i Europa. Det anses också vara nödvändigt att öka tillgången på tillgängliga produkter och tjänster (enligt 84 % av de svarande).

Det främsta målet med det här meddelandet är att främja samordning av frivilliga initiativ för att förbättra e-tillgängligheten i medlemsstaterna, och att gynna självreglering inom näringslivet.

2. DE PRAKTISKA UTMANINGARNA

Tack vare ny teknik har många funktionshindrade fått möjlighet att på ett självständigt sätt utföra funktioner som de tidigare endast kunde klara med hjälp av andra. Trots näringslivets ansträngningar ställs personer med funktionshinder fortfarande inför en rad problem när de försöker använda IT-produkter och -tjänster, och bland annat följande problem har uppmärksammats:

- Brist på harmoniserade lösningar: i många medlemsstater är till exempel larmnumret 112 inte tillgängligt från texttelefoner.
- Brist på driftskompatibla lösningar för tillgänglig IKT.
- Programvaran är inte alltid kompatibel med hjälpmedlen: skärmläsare för synskadade är ofta omöjliga att använda med nya operativsystemsversioner.
- Störningar mellan konventionella produkter och vissa hjälpmedel, t.ex. mobiltelefoner och hörapparater.
- Brist på europeiska standarder: det finns till exempel sju olika, sinsemellan inkompatibla texttelefonsystem för döva och hörselskadade personer.
- Brist på lämpliga tjänster: till exempel är många webbplatser för komplicerade för personer med nedsatt kognitiv förmåga eller ovana användare, eller omöjliga att navigera på och läsa för synskadade.
- Brist på produkter och tjänster för vissa grupper, t.ex. telefonkommunikation för teckenspråksanvändare.
- En fysisk utformning, t.ex. av knappsatser och displayer, som i många fall försvårar användningen.
- Brist på tillgängligt innehåll.
- Begränsat urval av elektroniska kommunikationstjänster, kvaliteter och priser.

⁵ Resultaten finns tillgängliga på följande webbadress:
http://europa.eu.int/information_society/policy/accessibility/com_ea_2005/a_documents/com_consult_res.html#_Toc97028181

Ur teknisk synpunkt skulle de flesta av dessa problem vara enkla att lösa, men detta kräver samarbete, samordning och beslutsamhet på europeisk nivå eftersom det hittills inte tycks ha räckt att förlita sig enbart på marknadskrafterna.

Tillgänglighetsaspekten måste beaktas i ett tidigt skede vid utveckling av ny teknik. Inom den närmaste framtiden gäller detta exempelvis

- digital-tv, t.ex. i fråga om standarder och kompatibilitet samt vid utformning av tjänster och hårdvara,
- tredje generationens mobiltelefoner, t.ex. vid utformning av hårdvara, mjukvara och tjänster,
- bredbandskommunikation, t.ex. utnyttjande av möjligheterna till multimodal presentation på ett sätt som ökar tillgängligheten i stället för att minska den.

Tidigare ansågs bara vissa målgrupper ha intresse av att dessa frågor behandlas, men det är i själva verket något som de flesta teknikanvändare kan ha nytta av.

3. MARKNADSRELATERADE OCH EKONOMISKA FRÅGOR

IKT-forskningen och marknaden har utvecklat innovativa lösningar på en del av dessa problem. Det är i första hand följande faktorer som hindrar att dessa lösningar får en bredare spridning:

- Det är främst små och medelstora företag på nationell eller regional nivå som intresserat sig för dessa frågor och de har hittills inriktat sig på en liten marknad (huvudsakligen funktionshindrade och i vissa fall äldre personer).
- Det råder brist på tillämpliga tekniska standarder och specifikationer.
- Det var inte förrän helt nyligen som man inom ramen för den tillämpliga EU-lagstiftningen övervägde att införa tillgänglighetskrav i de tekniska specifikationerna vid offentlig upphandling.
- I vissa medlemsstater har man utvecklat egna lösningar som skiljer sig mycket från dem i andra medlemsstater.

Marknaden för tillgängliga IKT-produkter och -tjänster i Europa befinner sig därför fortfarande i en inledande utvecklingsfas. Den är i stor utsträckning uppsplittrad i nationella marknader och det saknas dessutom harmoniserad lagstiftning och tillämpliga tekniska standarder. Detta underlättar inte precis den inre marknadens funktion, och det är besvärligt för företagen att uppfylla de olika kraven i olika medlemsstater.

I allt större utsträckning utgörs målgruppen inte längre bara av funktionshindrade och – i vissa fall – äldre personer, utan hela befolkningen betraktas som potentiella kunder. Marknaden håller alltså på att förändras, men vi har fortfarande bara sett början på denna utveckling, och även om de större europeiska företagen nu riktar uppmärksamheten mot denna marknadssektor, är de fortfarande inte redo för någon helhjärtad satsning.

Samma utveckling märks också inom telekommunikationsområdet, där produkter och tjänster nu har en sådan genomslagskraft att även denna, hittills relativt begränsade marknadsnisch kan få avgörande betydelse, skapa tillväxt och intressera större marknadsaktörer.

Sammanfattningsvis kan sägas att även större tillverkare av konventionell teknik, inte bara i Europa utan också i andra delar av världen, har satt upp mål på medellång sikt för e-tillgänglighet och motsvarande tekniska hjälpmedel och tjänster.

4. RÄTTSLIGA OCH POLITISKA FRÅGOR

Rådet har vid flera tillfällen uppmuntrat insatser på EU-nivå, exempelvis genom att anmoda medlemsstaterna och kommissionen att *"öppna informationssamhällets potential för människor med funktionshinder och framför allt undanröja (...) tekniska, rättsliga och andra hinder för deras verkliga deltagande i en kunskapsbaserad ekonomi och ett kunskapsbaserat samhälle"*⁶. Europaparlamentet har också ställt sig bakom detta synsätt⁷.

EU har genom sin politik och lagstiftning slagit fast att sysselsättning och arbete är grundläggande faktorer när det gäller att garantera lika möjligheter för alla och att de i hög grad bidrar till att medborgarna kan delta fullt ut i det ekonomiska, kulturella och sociala livet och till deras personliga utveckling. Det råder inget tvivel om att en ökad tillgång på tillgängliga IKT-produkter och -tjänster av hög kvalitet kan ge positiva effekter i detta avseende. Detta kommer att bidra till ökad anställbarhet, bättre social integration och till att människor får möjlighet att leva självständigt under längre tid.

De europeiska institutionerna har i många sammanhang framhållit att det är nödvändigt att alla europeiska medborgare får möjlighet att delta i informationssamhället. Kommissionen har i de två handlingsplanerna för eEurope tagit initiativet till att skapa ett mer tillgängligt informationssamhälle. I 2002 års handlingsplan behandlas dessa frågor i en särskild punkt. Där rekommenderas att man antar de riktlinjer som tagits fram inom ramen för initiativet för webbtillgänglighet⁸, utarbetar en europeisk kursplan för "design för alla" (DFA) och förbättrar hjälpmedelstekniken och standardiseringen av DFA. I handlingsplanen eEurope 2005 är syftet att e-integration skall ingå som ett led i samtliga åtgärder. Där föreslås också att tillgänglighetskraven för IKT bör beaktas vid offentlig upphandling.

Rådet (telekommunikationer) stöder detta arbete och anser att det är nödvändigt att förbättra e-tillgängligheten i EU⁹. I ministerdeklarationen om e-tillgänglighet¹⁰ föreslås vidare att alla nödvändiga åtgärder vidtas för att skapa ett öppet, kunskapsbaserat samhälle för alla.

I sin resolution om e-tillgänglighet från 2002¹¹ uppmanar rådet (sociala frågor) medlemsstaterna att undanröja de tekniska, rättsliga och andra hinder som gör att funktionshindrade har svårt att delta i en ekonomi och ett samhälle som baseras på kunskap.

⁶ Rådets resolution om e-tillgänglighet – förbättrad tillgång till kunskapssamhället för människor med funktionshinder, 2–3 december 2002,

http://www.socialdialogue.net/docs/cha_key/consilium_2002_14892en2.pdf

⁷ Europaparlamentets resolution om eEurope 2002: Tillgänglighet till offentliga webbplatser och deras innehåll [2002 (0325)].

⁸ "eEurope 2002: Tillgänglighet till offentliga webbplatser och deras innehåll", KOM(2001) 529 slutlig, http://europa.eu.int/eur-lex/sv/com/cnc/2001/com2001_0529sv01.pdf

⁹ Rådets resolution om handlingsplanen eEurope 2002: Tillgänglighet till offentliga webbplatser och deras innehåll, EGT C 86, 10.4.2002.

¹⁰ Ministerdeklaration om e-tillgänglighet, 11 april 2003

<http://www.eu2003.gr/en/articles/2003/4/11/2502/>

¹¹ Rådets resolution nr 14892/02.

Europaparlamentet är inne på samma linje när det i sin resolution om webbtillgänglighet från 2002¹² ”upprepar behovet av att undvika varje form av utestängande från samhällslivet och därför också från informationssamhället, och begär att särskilt funktionshindrade och äldre personer skall integreras”. En annan parlamentsresolution¹³ handlar om teckenspråkets användning inom telekommunikationsområdet i EU.

I artikel 13 i Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen fastslås i allmänna ordalag att åtgärder skall vidtas för att bekämpa diskriminering, bl.a. på grund av funktionshinder.

Med utgångspunkt i denna artikel har rådets direktiv 2000/78/EG av den 27 november 2000¹⁴ uttryckligen till syfte (artikel 1) ”(...) att fastställa en allmän ram för bekämpning av diskriminering i arbetslivet på grund av religion eller övertygelse, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning”. I direktivet fastställs bland annat följande: ”Lämpliga åtgärder bör vidtas, dvs. effektiva och praktiska åtgärder för att organisera arbetsplatsen med hänsyn till personer med funktionshinder, t.ex. inredning av lokaler eller anpassning av **utrustning** (...)”.

Flera EU-direktiv om informationssamhället innehåller också bestämmelser om integration av funktionshindrade och äldre personer. Detta gäller bland annat direktiven om elektronisk kommunikation – framför allt ramdirektivet¹⁵ och direktivet om samhällsomfattande tjänster¹⁶ – samt direktivet om radio- och teleterminalutrustning¹⁷, direktiven om offentlig upphandling¹⁸ och direktivet om likabehandling¹⁹.

Ett av de fyra områden som ingick i kommissionens handlingsplan²⁰ från 2003 om uppföljningen av det europeiska handikappåret var tillgång till och utnyttjande av ny teknik. Där beskrivs vilka åtgärder som vidtagits för att förbättra tillgängligheten till informationssamhället med hjälp av olika EU-instrument.

Insatser på EU-nivå har ett mervärde, eftersom det skapar problem att flera medlemsstater var för sig håller på att utarbeta lagstiftning, föreskrifter, standarder eller riktlinjer för att behandla dessa frågor på nationell nivå. Dessa åtgärder leder till likartade men ändå olika krav på e-tillgänglighet för produkter och tjänster och utgör därför en stor risk för de europeiska företagen, som tvingas verka på en splittrad marknad och därmed blir mindre konkurrenskraftiga och effektiva.

Risken för konsumenterna är ännu större, särskilt för funktionshindrade och äldre personer. En splittrad marknad betyder dyrare, mindre kända och inkompatibla produkter och större svårigheter att få tillgång till eller förmedla information över gränserna.

¹² Europaparlamentets resolution om eEurope 2002: Tillgänglighet till offentliga webbplatser och deras innehåll [2002 (0325)].

¹³ Europaparlamentets resolution om teckenspråk – resolution B4-0985/98.

¹⁴ Tillgänglig på http://europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/pdf/legisln/2000_78_sv.pdf

¹⁵ Direktiv 2002/21/EG.

¹⁶ Direktiv 2002/22/EG.

¹⁷ Direktiv 1999/5/EG.

¹⁸ Direktiven 2004/17/EG och 2004/18/EG.

¹⁹ Direktiv 2000/78/EG.

²⁰ Lika möjligheter för personer med funktionshinder – en europeisk handlingsplan, KOM(2003) 650 slutlig.

När åtgärder vidtas på EU-nivå kan hänsyn också tas till erfarenheter i andra länder med vilka Europeiska kommissionen har inlett en dialog, t.ex. USA och Kanada. Detta gäller i synnerhet lagstiftningsåtgärder som vidtas i samband med offentlig upphandling, eftersom dessa har stor hävstångseffekt.

De grundläggande villkoren för åtgärder på EU-nivå är alltså uppfyllda – detta var den åsikt som en överväldigande majoritet (84 %) av de berörda parterna framförde vid det offentliga samrådet.

5. PÅGÅENDE ARBETE INOM EU

Flera åtgärder har redan inletts inom EU och kommer att intensifieras och drivas vidare.

Tillgänglighetskrav och standarder

Standarder är ett strategiskt verktyg både för näringslivet och den offentliga sektorn, och spelar en nyckelroll när det gäller att skapa nya marknadsmöjligheter. Även om det är frivilligt att utarbeta och tillämpa standarder, fyller de en viktig stödfunktion vid genomförandet av politiska åtgärder. Europeiska standarder om e-tillgänglighet skulle bidra till en väl fungerande inre marknad i EU och skulle följaktligen främja uppkomsten av nya marknader och ökad konkurrenskraft och sysselsättning. Kommissionen kommer därför att fortsätta att ge ekonomiskt stöd till de särskilda åtgärder som de europeiska standardiseringsorganisationerna föreslår inom ramen för den europeiska handlingsplanen för standardisering, eller att ge dessa organisationer standardiseringsuppdrag²¹.

För att inte hämma kreativitet och innovation måste tillgänglighetskrav som specificeras i standarder tillgodose näringslivets, formgivares samt produkt- och tjänsteleverantörers behov. Standarderna måste emellertid också beakta användarnas behov, och det är därför viktigt att användarna får möjlighet att medverka i standardiseringsarbetet: det gäller att hitta en lämplig avvägning mellan näringslivets och allmänhetens intressen. Standarder bör vara enkla att tillämpa och hänvisa till i lagstiftning, föreskrifter och andra instrument som främjar tillgänglighet. Om standarder var tillgängliga gratis eller till en begränsad kostnad skulle de få större genomslag, särskilt bland små och medelstora företag med begränsade resurser som inte har råd att köpa dem, och det skulle också vara lättare för användarna att få tillgång till dem.

Samtidigt som det är viktigt att främja driftskompatibilitet, måste man försöka undvika att patenterad teknik som inte licensieras på rimliga och icke-diskriminerande villkor förespråkas som standardlösningar.

Design för alla (DFA)

Design för alla innebär att massprodukter och tjänster utformas så att de blir tillgängliga för så många användare som möjligt²². DFA är nu ett väletablerat koncept, även om det ännu inte fått någon större spridning. Det är därför viktigt att fortsätta att främja och öka medvetenheten

²¹ Denna process regleras i direktiv 98/34/EG.

http://europa.eu.int/eur-lex/pri/sv/oj/dat/1998/l_204/l_20419980721sv00370048.pdf

²² Det finns i huvudsak tre strategier för DFA: 1) design som passar flertalet användare utan ändringar, 2) design som enkelt kan anpassas till olika användare (t.ex. med hjälp av justerbara gränssnitt), 3) design som möjliggör störningsfri anslutning till olika hjälpmedel.

om DFA i Europa. Kommissionen har därför inrättat ett nätverk av kunskapscentrum – EDEAN²³ – med över hundra medlemmar.

DFA gör det inte bara möjligt att i **större utsträckning beakta tillgänglighetskrav vid utformning av produkter och tjänster**, utan bidrar också till stora **besparingar genom att dyra designändringar och tekniska justeringar kan undvikas** efter lanseringen.

Grunddragen i en europeisk DFA-kursplan för ingenjörer och formgivare har fastställts och flera pilotkurser har anordnats i medlemsstaterna. Ett sätt att sörja för ett tillgängligt informationssamhälle i framtiden är att se till att denna kursplan får ökad användning inom högre utbildning och yrkesutbildning²⁴. Om det fanns en tillgänglighetsansvarig tjänsteman med kunskaper om DFA i berörda organisationer skulle frågan om e-tillgänglighet kunna behandlas mer professionellt.

Webbtillgänglighet

Kommissionens meddelande från 2001 om tillgänglighet till offentliga webbplatser och deras innehåll²⁵ åtföljdes av råds- och parlamentsresolutioner under 2002. Som en följd därav har medlemsstaterna åtagit sig att göra sina offentliga webbplatser tillgängliga i enlighet med internationella riktlinjer²⁶.

Genom expertgruppen för e-tillgänglighet följer kommissionen och medlemsstaterna utvecklingen bland annat när det gäller nya utvärderingsmetoder²⁷ och -förfaranden, riktmärkning, datainsamling och fastställande av bästa metoder. **Webbtillgänglighet banar väg** för tillgängliga onlinetjänster av allmänt intresse. För att underlätta denna process är det viktigt att uppmuntra utvecklingen av tillgängliga författarverktyg²⁸.

Det har uppstått ett behov av tillgänglighetscertifiering eftersom flera medlemsstater har bindande lagstiftning om tillgänglighet och det är nödvändigt att kontrollera att den efterlevs. En arbetsgrupp inom standardiseringsorganet CEN (*Comité européenne de normalisation*)²⁹ håller för närvarande på att undersöka lämpliga lösningar.

Riktmärkning och kontroll

Flera medlemsstater håller på att införa riktmärkning och kontroll av tillgänglighet i sin nationella lagstiftning. Inom EU har såväl rådet som Europaparlamentet krävt att webbtillgängligheten skall kontrolleras. Parlamentet vill också införa kontroller av textning och ljudtolkning för digital-tv.

²³ Adressen till EDEAN:s (European Design for All e-Accessibility Network) webbplats är <http://www.e-accessibility.org/>

²⁴ IDC-net-projektets rapport om DFA-kursplaner.

²⁵ KOM(2001) 529 slutlig.

²⁶ W3C/WAI/WCAG1.0 Web Content Accessibility Guidelines 1.0 (riktlinjer för tillgång till webbinnehåll). Version 2, som är under utarbetande, kommer att behandla webbt teknikens utveckling och göra det lättare att testa överensstämmelsen.

²⁷ Gruppen *Web Accessibility Benchmarking* (WAB).

²⁸ W3C/WAI/ATAG Authorising Tools Accessibility Guidelines (ATAG) (riktlinjer för författarverktygs tillgänglighet).

²⁹ <http://www.cenorm.be/cenorm/businessdomains/businessdomains/iss/activity/ws-wac.asp>

För att det skall vara möjligt att vidareutveckla EU:s politik för e-tillgänglighet är det **viktigt att ha tillgång till jämförbara data från alla medlemsstater**. Kommissionen kommer att utgå från det kontrollarbete som redan pågår i EU och kommer också att beakta den reviderade Lissabonstrategin.

Kommissionen upprätthåller en dialog med olika statistikkontor i syfte att utveckla och förbättra de berörda indikatorerna, i synnerhet för att integrera tillgänglighetsaspekterna i befintliga indikatorer.

Forskning

Forskning och teknisk utveckling (FoU) spelar en viktig roll när det gäller att driva på utvecklingen mot ett tillgängligt informationssamhälle. Sedan 1991 har nära 200 europeiska FoU-projekt, motsvarande omkring 200 miljoner euro i samfinansiering från EU³⁰, redan bidragit till förbättrad tillgänglighet genom att öka kunskaperna om tillgänglighetsproblem och hur de kan lösas.

Specifika resultat har visat på möjliga lösningar såsom tillgängliga hemtjänster på distans för äldre personer (inklusive olika typer av larm och nödtjänster). Lösningar har utvecklats för att förbättra tillgången till digital information för blinda och synskadade (text, grafik, tredimensionella bilder, kodad musik, tv-program). System som gör det enklare för personer med motoriska funktionshinder att förflytta sig, hantera föremål och styra utrustning har testats, liksom system för att förbättra hörselskadades kommunikationsmöjligheter, bl.a. genom teckenspråks- och läpprörelsegenerering. Andra exempel är datormiljöer som underlättar integrerad utbildning av funktionshindrade barn eller anställning av funktionshindrade vuxna och deras deltagande i beslutsfattandet (eEurope, dvs. webbtillgänglighet och design för alla).

Många av gemenskapsprojektens resultat har vidareutvecklats till produkter på marknaden och i vissa fall har kunskaperna bidragit till mer tillgängliga IKT-produkter och -tjänster.

Eftersom den tekniska utvecklingen fortsätter i snabb takt och hela tiden erbjuder nya tekniska lösningar är det viktigt att investera i forskning för att kunna tillvarata den stora potential som tekniken erbjuder för funktionshindrade och äldre personer. I det nuvarande förslaget till ett sjunde ramprogram ingår **fortsatt och utvidgad FoU inom området e-tillgänglighet** för att vidareutveckla den europeiska hjälpmedelsindustrin³¹ och göra tillgänglighet till en självklarhet för den traditionella industrin.

6. MER TILLGÄNGLIGA IKT-PRODUKTER OCH -TJÄNSTER I EU – TRE NYA ÅTGÄRDER

Förutom att stödja de pågående insatser som beskrivs ovan kommer kommissionen att främja tre åtgärder som hittills inte har utnyttjats i någon större utsträckning i EU: i) införande av tillgänglighetskrav vid offentlig upphandling, ii) tillgänglighetscertifiering, och iii) bättre utnyttjande av befintlig lagstiftning.

³⁰ För exempel på projekt se <http://www.cordis.lu/ist/so/einclusion/home.html> och http://www.cordis.lu/ist/directorate_f/einclusion/previous-research.htm

³¹ "Access to Assistive Technology in the EU". Rapport från GD Näringsliv, CE-V/5-03-003-EN-C.

Två år efter offentliggörandet av detta meddelande kommer kommissionen att utvärdera hur dessa åtgärder utfallit. I enlighet med principen om bättre lagstiftning³² kommer kommissionen att föra en dialog med medlemsstaterna och kan sedan, efter en grundlig konsekvensbedömning, komma att överväga ytterligare åtgärder, även lagstiftning om detta anses nödvändigt.

1. Offentlig upphandling

Den offentliga upphandlingen i EU svarar totalt för omkring 16 % av bruttonationalprodukten. Myndigheter på olika nivåer kan kräva att de varor och tjänster som de köper in uppfyller vissa tillgänglighetskriterier. I EU:s direktiv om offentlig upphandling nämns särskilt möjligheten att integrera DFA- och tillgänglighetskrav i anbudskriterierna (dvs. i de tekniska specifikationerna).

Detta visar ett tydligt engagemang för **en integrationspolitik som gör produkter och tjänster tillgängliga för fler användare, medborgare och anställda**. En sådan politisk linje uppmuntrar industriföretagen att erbjuda tillgängliga produkter och skapar en större marknad för tillgänglig IKT. Sådana effekter har redan märkts i USA³³, där lagstiftningen föreskriver att tillgänglighetskrav skall beaktas vid federal upphandling.

Vid Internetsamrådet ställde sig över 90 % av de svarande bakom principen att offentliga organ skall kräva att alla IKT-produkter och -tjänster som de köper är tillgängliga. Vissa medlemsstater har redan infört tillgänglighetskrav vid sin offentliga upphandling. Gemensamma tillgänglighetskrav på EU-nivå kan vara ett sätt att minska uppsplittringen av marknaden och främja driftskompatibilitet.

Det finns ett stort behov av att harmonisera tillgänglighetskraven vid offentlig upphandling i EU. Kommissionen tänker därför ge de europeiska standardiseringsorganisationerna i uppdrag att ta fram europeiska tillgänglighetskrav för offentlig upphandling av produkter och tjänster inom IKT-området. Ett förslag till mandat har överlämnats till medlemsstaterna för eventuella synpunkter. Enligt planerna kommer de europeiska standardiseringsorganisationerna att få uppdraget i slutet av 2005.

Kommissionen kommer att främja dialogen med medlemsstaterna i denna fråga i expertgruppen för e-tillgänglighet³⁴. Den kommer också att fortsätta att samla erfarenheter från Europa och uppmuntra dialogen i synnerhet med USA, genom det transatlantiska ekonomiska partnerskapet (TEP), om en harmonisering av e-tillgänglighetskraven vid offentlig upphandling.

2. Certifiering

När man köper IKT-produkter är det inte alltid uppenbart vilka krav de uppfyller. Detta är särskilt viktigt vid köp av tillgänglig IKT. Vissa standarder finns eller håller på att utvecklas som definierar hur produkter och tjänster kan göras tillgängliga. För närvarande finns det emellertid inte något tillförlitligt sätt att bedöma huruvida produkterna överensstämmer med dessa tillgänglighetsstandarder. Lämpliga certifieringssystem (baserade på europeiska Key

³² Europeiska kommissionens vitbok om styrelseformerna i EU, KOM(2001) 428 slutlig.

³³ Artikel 508 i "Rehabilitation Act", ändrad genom "Workforce Investment Act" 1998.

³⁴ Expertgruppen för e-tillgänglighet samordnar de experter från medlemsstaterna som stödjer genomförandet av handlingsplanen eEurope.

Mark³⁵ och på europeiska standarder) för produkters och organisatoriska processers tillgänglighet liksom för erkännande av fackmän på detta område skulle kunna ge vägledning till kunder som vill köpa tillgängliga produkter och tjänster och kan vara ett sätt för tillverkare och tjänsteleverantörer att få erkännande för sina ansträngningar. Sådana system skulle också göra det lättare att kontrollera hur krav på tillgänglighet efterlevs.

I sin resolution om e-tillgänglighet från januari 2003 efterlyste rådet ett "e-tillgänglighetsmärke" för varor och tjänster. I 2002 års ministerdeklaration om e-tillgänglighet anges att man för att undvika en uppsplittring av marknaden bör överväga att införa ett europeiskt webbtillgänglighetsmärke som certifierar att riktlinjerna W3C WA1³⁶ uppfylls.

Kommissionen kommer tillsammans med de viktigaste aktörerna att undersöka **möjligheterna att utveckla, införa och tillämpa certifieringssystem för tillgängliga produkter och tjänster**, vilket bland annat skulle omfatta fastställande av kriterier samt provnings- och bedömningsmetoder. Även självcertifiering eller tredjepartscertifiering kommer att undersökas och de olika alternativen kommer att jämföras ur effektivitetssynpunkt³⁷. Kommissionen kommer att tillsätta en utredning om detta under sista kvartalet 2005³⁸.

3. Bättre utnyttjande av befintlig lagstiftning

Flera direktiv innehåller bestämmelser som kan användas för att driva igenom kraven på e-tillgänglighet (exempelvis direktivet om likabehandling i arbetslivet³⁹, direktivet om radio- och teleterminalutrustning och direktiven om offentlig upphandling). Det är viktigt att samarbeta med medlemsstaterna för att se hur man på ett vettigt sätt kan använda dessa direktiv för att arbeta vidare med denna fråga.

Framför allt skulle man genom att genomföra INCOM-gruppens (Inclusive Communications Group)⁴⁰ förslag kunna lösa vissa av de nuvarande problemen i EU. Det gäller till exempel att se till att funktionshindrade användare får tillgång till larmtjänster via det gemensamma europeiska larmnumret 112, att tillhandahålla harmoniserade frekvenser för trådlösa hjälpmedel i EU, att sörja för text- och teckenkommunikation i realtid i samtliga medlemsstater och göra det lättare för myndigheter att köpa in varor som uppfyller

³⁵ http://www.cenorm.be/conf_assess/keymark/keymarktext.htm

³⁶ World Wide Web Consortium (W3C) Web Accessibility Initiative (WAI), dvs. World Wide Web-konsortiets initiativ för webbtillgänglighet.

³⁷ Internetsamrådet visade att det fanns ett starkt stöd (över 72 %) för certifiering och märkning av tillgängliga IKT-produkter och -tjänster. Skillnaderna mellan olika målgrupper var emellertid stora och i gruppen "tillverkare, leverantörer och säljare av tillgängliga produkter och tjänster" ansåg endast 61,4 % av de svarande att detta skulle vara en bra lösning. Bland dem som var för en certifiering och märkning av produkter ville grupperna "privatpersoner med funktionshinder" och "offentliga organ" helst ha obligatoriska system, medan gruppen "tillverkare, leverantörer och säljare av tillgängliga produkter och tjänster" skulle föredra frivilliga system. De återstående gruppernas åsikter låg någonstans däremellan.

³⁸ Se avsnittet "Uppföljning och slutsatser".

³⁹ I rådets direktiv 2000/78/EG av den 27 november 2000 förbjuds diskriminering av funktionshindrade personer, bl.a. i arbetslivet. Där föreskrivs även en skyldighet att vidta rimliga anpassningsåtgärder, vilket bl.a. innefattar IKT.

⁴⁰ Gruppen bildades 2003 och består av representanter för medlemsstaterna, telekomoperatörer, användarorganisationer och standardiseringsorgan

tillgänglighetskraven. Man bör också titta närmare på eventuella svårigheter med tillämpningen av den befintliga lagstiftningen.

I diskussionerna om den audiovisuella politiken kommer kommissionen också att uppmuntra gemensamma och driftskompatibla lösningar inom detta område, exempelvis ökad tillgång till digitala tv-program. Sådana gemensamma lösningar kommer att göra det möjligt att utnyttja stordriftsfördelar.

Den befintliga EU-lagstiftningens ”e-tillgänglighetspotential” måste utnyttjas fullt ut. Under 2005 kommer kommissionen att tillsätta en utredning⁴¹ för att kartlägga bästa metoder och upprätta en dialog med medlemsstaterna och de viktigaste aktörerna via de grupper som ansvarar för att genomföra direktiven.

7. SLUTSATSER OCH UPPFÖLJNING

Det här meddelandet visar att Europeiska kommissionen är fast besluten att ta itu med frågorna om e-tillgänglighet och Internetsamrådet bekräftar att den har ett starkt stöd för sitt agerande. Det gäller att finna lösningar som i) gör att medlemsstaterna förstår hur angeläget det är att tillsammans utarbeta en konsekvent strategi för e-tillgänglighet, ii) uppmuntrar industrin att utveckla tillgängliga lösningar för IKT-produkter och -tjänster, iii) visar funktionshindrade användare att det finns ett starkt engagemang inom EU för att förbättra e-tillgängligheten i informationssamhället.

Under de närmaste två åren (2005–2007) kommer kommissionen att fortsätta att öka medvetenheten, främja användningen av de föreslagna instrumenten, samla in information och fortsätta samrådet med berörda parter för att kunna fatta välgrundade beslut när det gäller e-tillgänglighet.

Kommissionen planerar därför att tillsätta en utredning för att mäta framstegen inom det här området i EU. Utredningen skall inleda sitt arbete under sista kvartalet 2005 och syftet är att kartlägga och utvärdera olika politiska alternativ för att förbättra e-tillgängligheten i EU. De första resultaten från denna utredning kommer att bli tillgängliga under hösten 2007.

Två år efter det att detta meddelande har offentliggjorts planeras en uppföljning för att se hur e-tillgängligheten utvecklats. Denna uppföljning kommer att omfatta en utvärdering av hur de åtgärder som föreslås i det här meddelandet, i enlighet med principen om bättre lagstiftning⁴², har utfallit. Kommissionen kan sedan efter en grundlig konsekvensbedömning, komma att överväga ytterligare åtgärder, även lagstiftning om detta anses nödvändigt. Detta arbete för att förbättra e-tillgängligheten kommer i sin tur att bidra till det redan aviserade 2008 europeiska initiativet om e-integration⁴³.

⁴¹ Se ”Uppföljning och slutsatser”.

⁴² Europeiska kommissionens vitbok om styrelseformerna i EU, KOM(2001) 428 slutlig.

⁴³ i2010 – Det europeiska informationssamhället för tillväxt och sysselsättning, KOM(2005) 229.